

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-11-28

Diarienummer N161-2678/23

Handläggare

Christopher Runeberg, Mickaela Friberg

Telefon: 031-365 00 00 (växel)

Riktlinje för återkallelseförbehåll

Förslag till beslut

Nämnden för funktionsstöd antar riktlinje för återkallelseförbehåll i myndighetsbeslut, i enlighet med tjänsteutlåtandets bilaga 1.

Sammanfattning

Ärendet gäller antagande av en riktlinje för återkallelseförbehåll. Efter att den har antagits kommer den att börja gälla när beslutet har vunnit laga kraft. Riktlinjen möjliggör en förbättrad rättssäkerhet av nämndens beslut genom en förbättrad likabehandling och genom att nämndens beslut blir mer förutsebara. Genom riktlinjen införs även två nya återkallelseförbehåll. Dessa är återkallelse efter att den enskilde har tackat nej till erbjuden verkställighet tre gånger samt återkallelse när den enskilde inte tillgodogör sig insatsen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

När en insats är beviljad är utgångspunkten att den ska verkställas omedelbart. På grund av praktiska skäl kan det dock ta en viss tid innan verkställighet kan ske. Om nämnden utan giltigt skäl dröjer med att verkställa en insats kan Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ansöka om att förvaltningsrätten ska döma ut en särskild avgift. Avgiften uppgår som minst till 10 000 kr och som mest till 1 miljon kr.

De nya återkallelseförbehållen kan tillämpas när verkställighet inte har kunnat ske på grund av den enskildes agerande. När dröjsmål med verkställigheten inte har berott på nämndens agerande har det inte heller ansetts uppstå ett oskäligt dröjsmål, och därmed ska det inte heller ha föranlett någon sanktionsavgift. Utgångspunkten är därför att det aktuella ärendet inte ska ha någon påverkan på sanktionsavgifter. På grund av den osäkerhet som en rättsprocess i förvaltningsdomstol innebär kan det trots detta finnas fall där sanktionsavgift döms ut när verkställighet inte har kunnat ske på grund av den enskildes agerande. Det skulle kunna innebära att beslutet leder till att färre sanktionsavgifter döms ut.

När en insats inte kan verkställas direkt kan den enskilde beviljas andra tillfälliga insatser under tiden för att få sina behov tillgodosedda. Ett vanligt exempel på det är att bevilja insatsen korttidsvistelse eller korttidsboende tills insatsen bostad med särskild service kan verkställas. Dessa tillfälliga insatser kan kosta mer än den insats som väntar på att kunna verkställas.

Beslutet förväntas kunna leda till minskade kostnader för administration genom att insatser som inte kan verkställas under lång tid kan komma att återkallas. Eftersom den

enskilde kan ansöka direkt igen är det dock osäkert vad den faktiska effekten på den administrativa arbetsbördan blir i slutändan.

Vid bedömning av nämndens lokalförsörjningsbehov är antalet ej verkställda beslut av insatser en viktig faktor. Om antalet ej verkställda beslut minskar påverkar det behovet av framtida lokalinvesteringskostnader för staden.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på ärendet utifrån den ekologiska dimensionen.

Bedömning ur social dimension

Beslutet förväntas få positiva konsekvenser för majoriteten av de enskilda som har behov av nämndens insatser.

Det finns en kö med personer som väntar på att få sina insatser verkställda, framför allt Vid bedömning av nämndens lokalförsörjningsbehov är antalet ej verkställda beslut av insatser en viktig faktor. Om antalet ej verkställda beslut minskar påverkar det behovet av framtida lokalinvesteringskostnader för staden.

vad gäller bostad med särskild service. På sikt förväntas de nya återkallelseförbehållen kunna leda till att kön blir kortare utifrån att de som tackar nej till erbjudanden eller inte använder sina insatser får sina insatsbeslut återkallade. Det innebär att beviljade insatser kan verkställas på kortare tid, vilket är mycket positivt för de som får insatser beviljade och är i behov av dem samt är redo att acceptera en verkställighet.

När en insats återkallas med stöd av ett återkallelseförbehåll innebär det att en person får sin insats avslutad, vilket kan vara en negativ upplevelse för den enskilde även i de fall som den inte nyttjar sin insats. Den enskildes rätt till en insats försvinner dock inte. Det innebär bara att den behöver ansöka på nytt, vilket den kan göra omedelbart efter att insatsen har återkallats. Generellt kommer dessa nya utredningar att kunna genomföras snabbt då den enskilde tidigare har bedömts ha rätt till insatsen och mycket information från den tidigare utredningen kan sannolikt användas igen.

Under förutsättning att riktlinjen får avsedd effekt, och bidrar till att kön som väntar på verkställighet minskar, förväntas även potentiella brukare som ansöker om insats för att ställa sig i kö för säkerhets skull trots att de inte är redo för insatsen att minska. Det innebär då att kön minskar ytterligare och att enskilda inte längre ser ett behov av att ställa sig i kö eftersom kön är minskat.

Samverkan

Förvaltningens samverkansgrupp

Information lämnas på förvaltningsövergripande samverkansgrupps (FSG) möte den 13 december 2023.

Rådet för funktionsstödsfrågor

Rådet för funktionsstödsfrågor har fått muntlig information om ärendet och riktlinjens innehåll på rådets möte den 23 november 2023.

Bilaga

1. Nämnden för funktionsstöds riktlinje för återkallelseförbehåll i myndighetsbeslut

Ärendet

Nämnden ska ta ställning till antagande av en riktlinje för återkallelseförbehåll. Riktlinjen innebär att i huvudsak tre återkallelseförbehåll ska användas i nämndens beslut och vad som gäller för dem. Myndighetsbeslut kan återkallas om den enskildes situation förändras på ett sådant sätt att rätt till insatsen kan ifrågasättas, den enskilde tackar nej till erbjuden verkställighet tre gånger samt om den enskilde inte tillgodogör sig insatsen.

Beskrivning av ärendet

Utgångspunkten enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är att ett beslut om insats ska verkställas omedelbart. I verkligheten kan det dock ta en viss tid innan verkställighet kan ske, beroende på vad det är för sorts insats det gäller. Om nämnden dröjer mer än vad som anses som skäligt med att verkställa en insats kan Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ansöka hos förvaltningsrätten om att särskild avgift ska dömas ut.

Under 2022 lämnade förvaltningen 271 erbjudanden om bostad till personer med ej verkställda beslut om insatsen bostad med särskild service (BmSS). Vid 77 tillfällen (28%) tackade den enskilde nej till erbjudandet. De främsta angivna orsakerna till att tacka nej var att man inte ansåg sig vara redo för flytt (29 fall av 77) eller att man inte var nöjd med var den erbjudna bostaden var geografiskt lokaliserad (20 fall av 77).

Vid årsskiftet 2022/2023 fanns det 126 personer med ej verkställda beslut om BmSS. Dessa personer är de som kan sägas stå i kö i väntan på en lägenhet. Förvaltningen arbetar hela tiden aktivt med att verkställa deras beslut.

Det finns även personer vars insatser har verkställts, men som hindrar verkställigheten från att utföras. Det handlar om allt från brukare som har svårt att ta emot insatser, och som därför inte till exempel öppnar dörren för personalen på boendet, till personer som inte ens bor i sina lägenheter.

För dessa personer har nämnden ett långtgående ansvar för att arbeta med att motivera dem att ta emot sina insatser. Eftersom all nämndens verksamhet bygger på frivillighet är det i slutändan upp till den enskilde om den vill ta emot en insats. I de allra flesta fall lyckas motivationsarbetet och insatsen kan genomföras, men i undantagsfall händer det att den enskilde under lång tid fortsätter att neka till att ta emot insatsen.

Ett beslut om insats enligt socialtjänstlagen (SoL) eller LSS är ett så kallat gynnande beslut. Dessa får, enligt förvaltningslagen, som huvudregel inte ändras till den enskildes nackdel. Undantaget är när vissa i lagen angivna anledningar är uppfyllda. En av anledningarna är att det finns ett återkallelseförbehåll. Ett återkallelseförbehåll är ett förbehåll som läggs in i själva beslutsmeningen i ett beslut om insats. Om förutsättningarna i återkallelseförbehållet är uppfyllda kan insatsen omprövas och ett beslut om att återkalla insatsen kan tas.

Det innebär att det endast kan tillämpas på de nya beslut om insats som fattas. Det kan alltså inte tillämpas på de som redan har fått ett beslut om insats men inte har fått den verkställd ännu.

Enligt lagens förarbeten måste återkallelseförbehållet utformas så att det uppfyller rimliga krav på förutsebarhet och är förenliga med kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet.

Det finns redan idag återkallelseförbehåll i många av nämndens beslut. Dessa är formulerade på lite olika sätt men innebär oftast att beslutet kan återkallas om den enskildes situation förändras på ett sådant sätt att rätt till insatsen kan ifrågasättas.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att riktlinjen för återkallelseförbehåll har flera positiva effekter för rättssäkerheten. Genom att formuleringen av återkallelseförbehållen standardiseras blir de förutsebara samtidigt som de medverkar till att stadens medborgare behandlas mer lika.

För de personer som tackar nej upprepade gånger för att de inte är redo att ta emot en insats finns det idag inget sätt att återkalla deras insatser. De kan tacka nej hur många gånger som helst, och nämnden har alltså en skyldighet att fortsätta att försöka verkställa deras insatser. Eftersom varje erbjudande innebär en process med samtal, information och studiebesök så innebär varje erbjudande som inte accepteras att resurser inte kommer till användning och att enskilda som är redo att ta emot insatser får vänta längre på verkställighet.

Genom att införa ett återkallelseförbehåll som innebär att ett beslut om insats får återkallas om den enskilde tackar nej tre gånger till adekvata erbjudanden införs en begränsning av den möjligheten. Eftersom en omprövning av insatsen först kan bli aktuell efter tre erbjudanden tillförsäkras den enskilde valfrihet. Den erbjudna verkställigheten måste även vara adekvat i förhållande till den enskildes behov och individuella förutsättningar. Genom riktlinjen och de kompletterande metodstöd som ska tas fram förtydligas även myndighetsenheternas ansvar att klarlägga den enskildes behov och förutsättningar i förhållande till verkställigheten.

För de personer som inte tar emot det stöd som de ska få av sina insatser finns det idag inte heller något sätt att återkalla deras insatser. De kan neka stöd hur länge som helst, de kan till och med bo någon annanstans än i den bostad som de har beviljats, och de kan själva välja att fortsätta att neka, och till och med låta deras lägenhet i ett boende stå tom så länge de vill.

Genom att införa ett återkallelseförbehåll som innebär att en insats kan återkallas om den enskilde inte tillgodogör sig den införs en begränsning av möjligheten att ha kvar en insats när den enskilde inte medverkar till att insatsen kan verkställas. Det är viktigt att betona att det ska vara tydligt att förvaltningen har arbetat en längre tid för att lyckas verkställa insatsen, och har gjort tillräckligt för att motivera den enskilde att ta emot den. Det måste vara tydligt att det är på grund av den enskilde som insatsen inte har kunnat verkställas. Det behöver ha pågått under en längre tid och det saknas tecken på att möjligheterna att verkställa kommer att förbättras.

Syftet med införandet av båda återkallelseförbehållen är att insatser ska kunna verkställas snabbare, och att de som har behov av insatserna ska få dem när de behöver dem. Återkallelseförbehållen innebär begränsningar i rätten att ha kvar insatser. Utifrån att de

begränsar rätten att ha kvar insatser som inte verkställs bedöms de vara proportionerliga i förhållande till deras syfte.

Om nämnden beslutar att anta riktlinjen kommer förvaltningen att arbeta fram metodstöd för att förtydliga hur de ska användas. Metodstöden kommer att bidra till en enhetlig hantering och öka både likabehandlingen och förutsebarheten. Först därefter kommer de nya återkallelseförbehållen att börja föras in i nya insatsbeslut.

Förvaltningen bedömer sammanfattningsvis att riktlinjen kan bidra en förbättrad rättssäkerhet och säkerställa att nämndens insatser kommer de som har störst behov av dem till godo.

Camilla Blomqvist

Yvonne Pontén

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Myndighet och socialpsykiatri